

Saubatov Sanjar Asqar o'g'li  
Qoraqalpoq davlat universiteti  
Adabiyotshunoslik: o'zbek adabiyoti  
2-kurs magistranti

**Annotatsiya.** *Maqolada bugungi o'zbek hikoyanavisligida o'zining hikoyalari bilan nom qozongan va o'z hikoyalarda ayol obrazlarini mahorat bilan gaudalantira olgan adiba Zulfiya Qurolboy qizining "Ayol" hikoyasidagi bosh obraz Nazokatning ruhiy holati, ichki kechinmalari tahlil qilingan.*

**Kalit so'zlar:** *ruhiyat, azob, dard, kasallik, mehr-muhabbat, Sevgi, yolg'izlik, ruhiyat, orzu-istak*

Ayol obrazi qalamga olingan asarlar o'zbek adabiyotida yetarlicha. Bu obraz hayotning turli chigalliklari, mushkullarini aniqroq ko'rsatishda yaqqol namoyon bo'ladi va bu orqali ayollarning sabr-toqat, iroda, mehr-muhabbat, vafo kabi tuyg'ular qay darajada shakllanganligini ko'rsatishda yordam beradi. Zulfiya Qurolboy qizi nasrida ham ayol obrazlarining shunday qirralari turli xil hayot sinovlari ta'sirida ochib berilgan. Xususan, adibaning "Ayol" hikoyasida hayotda dard topganligi sababli qiynalgan, kundan kunga sog'ligi yomonlashsa ham o'zini kuchli qilib ko'rsata oladigan, hayotga muhabbatini yo'qotmagan Nazokat obrazi orqali hikoyaning mazmun-muhiyati ochib beriladi. Hikoya prologining tabiat tasviri bilan boshlanishi bosh qahramon Nazokatning hayotga bo'lgan muhabbatini ko'rsatib berishga xizmat qiladi: "Deraza oynasidan to'kilayotgan oppoq nur ayolning yumuq qovoqlarini qizartirdi, jilva qildi, yanoqlariga ilingan marvarid tomchilarida va barmoqlaridagi uzukning olmos ko'zchalarida aks etdi." Bu o'rinda adiba qahramon ruhiyati va hikoya mazmunini ochib berishda quyosh obrazidan unumli foydalangan. Ayolning yanoqlariga ilingan marvarid tomchilari, ya'ni ayolning og'riqdanmi yoki mehribon ona, suyukli rafiqasi sifatida oilasini tashlab ketishga ko'zi qiymayotganidanmi, kechalari ham ko'z yosh to'kib chiqqani, ruhiy va jismoniy tomondan qiynalayotgani, quyosh nurining uning yuzidagi ko'z yoshlarida aks etishi Nazokatning ruhiy holatini ochib beradi. Ayol qiynalayotgan bo'lsa ham eriga azoblarini bildirmas, "Aft-angorimga qarang, yaxshilab qarang, men yaqin-o'rtadai. Yuziga tegib turgan sochlaridan-da hovur sahrayotgan edi." Tanasi shunchalik lovullab yonayotgan ayolning yuragi qanchalik yonayotgan ekan-a? Nazokat ham ruhan, ham jismonan azob ko'rar, shifokorlar ea bu og'riqlar hali holva ekanini aytishardi. Shunday bo'lsa-da u yashash uchun kurashishni xohlardi. "– Radioni nimaga o'chirib qo'ydingiz? –Senga tinchlik kerak. Do'xtir aytdi. –Men atay radioni yoqib qo'ygandim. G'ing'illab tursa qattiq uxlab qolmayman..." Uning bu

jumlalarida ham nafaqat qattiq uxlashdan, balki abadiy uyquga ketish va ko'zini qayta ocha olmaslikdan ham qo'rqishini tushunib olish mumkin.

Zulfiya Qurolboy qizining "Ayol" hikoyasida Nazokat obrazi ayollarning o'ziga xos matonati, sabr-toqati, irodasi, mehr va sadoqati, qat'iyati va mardonavorligini ochib bergan desak, hech mubolag'a bo'lmaydi. Hikoya bosh qahramoni Nazokatning hayot uchun kurashishlari, turli og'riq-u azoblarga bardosh berayotganida uning ruhiyatida matonatni, og'ir hamda xunuklashgan holda erining ko'ziga ko'rinishni istamagan paytida rafiqa sifatidagi mehr hamda jonkuyarlikni ko'rishimiz mumkin. Hikoyaning hech qanday bo'rttirishlarsiz hayotiy yozilgani uning ta'sirchanligini ta'minlagan. Adabiyotshunos Hotam Umurov ta'kidlaganidek, "Yozuvchi hayot haqiqatiga o'xshash narsa (badiiy haqiqat) ni yaratish uchun, hayotiy fakt va hodisalarni o'zining ruhiy laboratoriyasida "qaynatishi", ishlashi, sintezlashtirishi, ya'ni tasavvuri, xayoli, tajribasi, qalbi, dunyoqarashi, tabiati bilan boyitgan va muayyan mavzuga, g'oyaga xizmat qiluvchi eng zarur detallarni, xarakterli va kerakli fakt va hodisalarni tanlagan holda, tugallik kasb etgan hayotni yaratishi lozim". Zulfiya Qurolboy qizi ham "Ayol" hikoyasida hayot qiyinchiliklarning bir qirrasini qalamga olib ayol matonati ko'rsatib, ayol ruhiyatini aniq va ta'sirchan tarzda tasvirlay olgan hamda hikoyada ayol taqdirini muhim detallarni orqali bayon qilgan. Bu esa adibaning yuksak mahorati va iste'dodidan darak beradi.

"Qadimiy qo'shiq" hikoyasida ham ayol obrazlari tasvirlangan bo'lib, hikoya bosh qahramoni Shohsanam obrazi ruhiyati kitobxonga judayam ta'sir qiladi, uning rahmini keltiradi. Hikoya bosh qahramoni Shohsanam betobligida davolagan eshonga ikkinchi xotin bo'lib turmushga chiqadi. Buning sababi esa hech kimga ayon bo'lmaydi. Oradan ko'p vaqt o'tmay eshon vafot etib, hayhotdek hovlida Shohsanam yolg'izlanib qoladi. Bu uning ruhiyatiga, sog'ligiga ham ta'sir ko'rsatadi, albatta. "Bu hammasi... siqilganimdan... -dedi Shohsanam siniqlik bilan. Uning yuzi za'faron, ko'zlari qartaygan, ozg'in vujudi nihoyatda behol ekanligi shundoq sezilib turardi."<sup>58</sup> Shohsanam kundan kunga so'nib borardi. Siqilishining sababi, bir tomondan bir o'zi yolg'izlanib qolgani bo'lsa, ikkinchi tomondan yoshlikdagi sevgisi armonga aylangani edi. Shunday bo'lsa ham ayol o'z sevganidan ko'nglini uzolmagan, u bilan yashash unga baxt berar, hayotda yashashga undardi. U ham ayol sifatida baxtli bo'lishga haqli edi. Yolg'iz qolgan Shohsanamga dalda bo'layotgan Sultonmurod uni asta-sekin hayotga qaytarardi. "Uning ahvol-ruhiyatidagi har bir o'zgarish yigitning nazaridan chetda qolmasdi: "Bugun u yarim soatdan ko'proq gapirdi, harsillamasdan, xotirjam so'zladi. Hatto kulgisi ham jaranglay boshladi..."

Zulfiya Qurolboy qizi hikoyalari orqali ayol ruhiy olamining eng nozik va intim qirralarini ko'rsata oldi. Uning hikoyalari hayotiy voqealar bilan uyg'unligi, voqealarning hech qanday bo'rttirishsiz tasvirlanishi orqali ajralib turadi va adiba hikoyalari orqali hayotga ko'zgu tutdi desak, yanglishmagan bo'lamiz. Shu o'rinda Umarali Normatovning quyidagi fikrlari ham o'rinli ekanini ko'rishimiz mumkin:

“Saida opadan keyin asarlarida nafis o‘zbekona nafosat va ayni paytda mardona bir shijoat, adolat tuyg‘usi ufurib turgan iste‘dodli bir adibaning ko‘z oldimizda shakllanib kelayotganligi milliy nasrimiz uchun quvonchli hodisa deb bilaman.” Haqiqatan ham, Zulfiya Qurolboy qizi o‘zbek adabiyotida o‘z iste‘dodi ko‘rsata oldi va kitobxonlar qalbidan joy oldi.

**FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:**

1. Zulfiya Qurolboy qizi “Ayol”. –T. G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot-matbaa uyi, 2005
2. Umurov H. “Badiiy ijod asoslari”. –T: O‘zbekiston.2001
3. Qayumov L. “Zamondoshlar”. G‘afur G‘ulom nomidagi adabiyot va san‘at nashriyoti Toshkent.1985
4. Normatov U. “Ijod sehri”. –Toshkent. Sharq. 2007
5. Normatov U. “Nafosat gurunglari”. -Toshkent.”Muharrar”, 2010